

ALIMENTAREA CU ENERGIE ELECTRICĂ ȘI GAZE NATURALE A ORAȘULUI BUCUREȘTI

Ana Iacob

Abstract: Signs pointing to the modernization of Bucharest were present ever since the first decades of the 20th century. Among these we mention the following: the installation of an electricity-based lighting system, the connection of houses to this same electrical grid, the supplying of natural gases, used in household activities, as well as a promotion of electronic devices and domestic appliances on the market of the time.

Almost all of the accomplishments in the field which met the minimal requirements for a city also bearing the title of Capital came to be thanks to the initiatives of engineer Nicolae Caranfil, the Director of two important enterprises: *The General Gas and Electricity Society of Bucharest*, that harnessed and exploited electricity and natural gas produced by coal, and *The Bucharest Communal Industrial Plant*, which took care of the water supply and sewage system.

Key words: Modernization, lighting, electrification, fuel, natural gases, domestic appliances

Sub raport urbanistic și edilitar, încă de la finele secolului al XIX-lea, orașul București începe timid trecerea de la aspectul oriental, la o înfățișare europeană. Realizările privind lucrările de interes public și de restructurare a așezării de pe malurile Dâmboviței i-au determinat pe mulți călători străini, care ne-au vizitat orașul la acea vreme, să remarce cu uimire, pe lângă contrastele semnalate de predecesorii lor, aspectul îngrijit al urbei, mai ales în zona centrală. Ca atare, scriitorul rus Vsevolod Mihailovici Garsin (1855-1888) declara, exprimându-și cu mărinimie admirația: „*Orașul acesta are un aspect absolut european, cel puțin străzile pe care am trecut noi. Oriental a rămas numai faptul că străzile sunt înguste și întortocheate. În schimb pavajele sunt admirabile, există instalații de gaz de iluminat, tramvaie cu cai, case și prăvălii frumoase*” (Giurescu, 2009, 328).

Deși evoluase, cu precădere în zona centrală, în privința construcțiilor de clădiri impunătoare din zid, a lucrărilor de sistematizare și pavare a unor străzi sau de modernizare a câtorva cișmele și felinare stradale, Bucureștiul era lipsit în continuare de multe din dotările necesare pentru un oraș de însemnătatea Capitalei unei țări: zonele marginase ale orașului erau în totalitate lipsite de iluminat stradal, iar locuințele erau luminate cu petrol lampant și încălzite cu lemne sau cărbuni; pe străzile nepavate, fără canalizare, ploile creau bălți aproape permanente, adevărate focare de agenți patogeni; absența unui serviciu de salubritate favoriza acumularea

multor gunoaie, iar, în multe cazuri, apa potabilă era procurată din surse sau fântâni insalubre. Totodată, apariția unui nou mijloc de circulație, prin instalarea liniilor de fier pe care se deplasau agale și cu dificultate câteva tramvaie cu tracțiune animală, nu rezolva problema transportului cetățenilor de rând ai orașului, nevoiți să călătorească în continuare pe jos.

În ceea ce privește tehnica producerii și răspândirii luminii artificiale stradale, după mai bine de jumătate de veac de folosire a fumegândelor lumânări de seu sau a lămpilor cu felurite uleiuri, în anul 1880 ia ființă „*Compagnie du gaz de Bucarest*”, care deținea exploatarea iluminatului cu gaz aerian în Capitală (Gazeta Municipală, 1936, 9).

Aproape concomitent, construirea unor unități energetice, precum uzinele Grozăvești și Filaret, a reprezentat un progres, făcând trecerea la sistemul de iluminat electric, superior celui cu gaz aerian, petrol sau lumânări de seu. Constituindu-se, în anul 1906, „*Societatea Generală de Gaz și Electricitate din București*” (S.G.G.E.) pentru a produce și distribui energie electrică și gaze combustibile din cărbuni, vechea companie de gaz își ia obligația să alimenteze orașul și cu electricitate (Gazeta Municipală, 1936, 9).

Cu toate acestea, în primul deceniu al secolului trecut, străzile Bucureștiului erau înzestrate într-o foarte mare proporție cu becuri cu gaz (3.969), lămpi cu petrol (3.113) sau cu ulei mineral (1.018) și, într-un număr mult mai redus, cu lămpi electrice cu arc voltaic (151) sau arc incandescent (66) (Potra, 1981, 117). Pe atunci, lampa electrică era considerată un iluminat de lux. Abia din anul 1912, odată cu generalizarea lămpilor cu filament Wolfram la un preț mai convenabil, a luat amploare cererea de electricitate (Gazeta Municipală, 1936, 9).

După război – cum exista preocuparea edililor pentru modernizarea orașului – Primăria, aflată atunci sub conducerea doctorului Ioan E. Costinescu, a decis că este necesar ca ambele uzine, Grozăvești și Filaret, să se concentreze sub o conducere unică (Gazeta Municipală, 1936, 9). Dacă centrala Filaret a fost construită cu scopul distribuirii energiei electrice în cea mai mare parte a orașului, prin concesiunea deținută de S.G.G.E., cea de la Grozăvești a fost executată și pusă în funcțiune pentru a alimenta zona din oraș rezervată Primăriei, tramvaiele electrice și unele localuri comunale. Cum instalațiile aferente erau cuprinse în întreprinderea „*Uzinele Comunale București*” (U.C.B.), era irațional ca acestea să aibă două organizări și direcțiuni tehnice distincte. Ca urmare, în anul 1924, Primăria Municipiului București a cumpărat totalitatea acțiunilor S.G.G.E., aceasta funcționând mai departe ca societate cu un singur acționar. Gestiuile economice însă au rămas separate, iar personalul avea regimuri diferite. Ulterior, în anul 1938, cu ocazia elaborării *Legii pentru organizarea exploatărilor comunale*, instalațiile și imobilele U.C.B., care erau exploatare sau administrate de S.G.G.E., au trecut în proprietatea acesteia, contra plății valorii lor. De asemenea, personalul existent în serviciile electrice ale

U.C.B. a fost preluat de S.G.G.E., cu păstrarea drepturilor avute. Astfel, S.G.G.E. a devenit titulară unică a activității privind energia electrică (Cartianu, 1994, 29).

Întrucât se trecuse și la electrificarea liniilor de tramvai, alimentarea cu energie electrică ajunsese neîndestulătoare, iar cele două uzine se dovedeau a fi incapabile să poată deservi întregul oraș. Pentru a răspunde creșterii necesităților de energie electrică, după anul 1924, sub conducerea directorului tehnic al S.G.G.E., profesor ing. I. Ștefănescu Radu, s-a desfășurat un program de dezvoltare a unor surse exterioare, hidraulice și termice, și a rețelei de distribuție aferente. Printre realizările acestui plan de activitate se numără, pe lângă extinderea la maxim a uzinelor interioare existente, achiziționarea centralei hidroelectrice de la Dobrești – care întrebuița debitul și căderea de apă de pe cursul superior al Ialomiței – și a energiei produsă de uzina termoelectrică cu cărbuni, înființată la Schitul-Golești de Societatea anonimă „*Lignitul*” (Cartianu, 1994, 12-13).

Producerea și distribuția continuă a energiei electrice – subteran, pe o rază întinsă în mijlocul orașului, și prin rețele aeriene, la periferii (Herescu, 1940, 27) – cu care se alimentau nu numai abonații particulari și iluminatul public, dar și toate serviciile publice (căile ferate, poșta, telefoanele, tramvaiele, industriile de război, captările și distribuția de apă potabilă) devenise de o importanță covârșitoare pentru București. Străduința S.G.G.E. se îndrepta atât în a spori puterea uzinelor, cât și în a face exploatarea lor cât mai economică, pentru ca energia să poată fi pusă la dispoziția tuturor, la prețuri accesibile (S.G.G.E. 1928-1938, 8).

În anul 1930, la începerea mandatului lui Nicolae Caranfil ca director general al S.G.G.E., utilizarea energiei electrice era deficitară pe teritoriul orașului București (Cartianu, 1994, 13). Aproape jumătate din străzile Capitalei erau neiluminate sau încă iluminate cu petrol lampant, iar dintre comunele suburbane, doar Băneasa avea energie electrică (S.G.G.E. 1928-1938, 10). În decurs de 10 ani, Nicolae Caranfil, prin acțiunile organizate în vederea unei electrificări intensive, a reușit să îmbunătățească această situație precară. Dacă o statistică datată în anul 1922 semnală existența pe străzile Capitalei, în afara instalațiilor de iluminat cu gaz, a doar 304 lămpi electrice, mai apoi, în anul 1929, s-a ajuns la un număr de 4.391 de lămpi electrice, iar 10 ani mai târziu iluminatul electric stradal s-a extins la 19.500 lămpi, puterea becurilor fiind mărită de la an la an (Herescu, 1940, 31). Așa se face că, în anul 1939, toate străzile Capitalei erau luminate fie cu electricitate, fie cu gaz, iar pentru deservirea abonaților doar 81 km. de străzi nu beneficiau de rețea de electricitate. În același timp, au fost înlesnite racordările locuințelor și s-a dezvoltat rețeaua de distribuție pentru aprovizionarea locuitorilor din cele 4 sectoare orășenești și toate cele 12 comune suburbane, atât pentru iluminat, cât și pentru alte utilizări (S.G.G.E. 1928-1938, 10).

De asemenea, au fost stimulate utilizările casnice ale energiei electrice, constituindu-se organizația „*Totelectric*” și înființându-se societatea „*Electrogaz*”,

pentru furnizarea aparatelor de uz gospodăresc. Prin intermediul organizării unor expoziții permanente, publicul era informat cu privire la inovațiile tehnice și la necesitatea achiziționării unor asemenea aparate, fiind totodată determinat să înțeleagă beneficiile existenței prizei electrice dintr-o instalație. Printre electrocasnicele considerate „*noi aplicațiuni practice de cari gospodina modernă nu se poate dispensa*”, promovate de cele două societăți comerciale, se numărau: mașina electrică de gătit, plita electrică, aspiratorul de praf, fierul electric de călcat, radiatorul, ventilatorul, ceainicul electric, perna electrică, etc. (Herescu, 1940, 32). Reclame precum cele care promiteau o viață agreabilă, ușurând traiul și sporind confortul, sau ofereau ocazia de a face daruri practice și utile, de a închiria mult mai lesne o locuință dotată cu instalație electrică, dar și cele care propuneau potențialilor cumpărători posibilitatea achiziționării produselor în rate lunare, susțineau campania, făcând-o să capete o largă răspândire.

În aceeași idee s-au introdus tarife diferențiate, degresive, pentru iluminatul locuințelor și pentru întreținutarea aparatului electrocasnic. Prețul de vânzare a energiei electrice pentru folosința în gospodăria era în continuă scădere, de la 12 lei/kWo în 1928, la 9 lei în 1939, și chiar la 7 și 4 lei pentru abonații cu resurse reduse (S.G.G.E. 1928-1938, 44).

Cum în toată țara era frecvent practicată instalarea de centrale electrice proprii de către industriași – ceea ce dăuna dezvoltării raționale a electrificării – prima intervenție reușită în politica energetică a lui Nicolae Caranfil a fost cea de stăvilire a acestora. Prin acțiunea desfășurată de „*Asociația Generală a Producătorilor și Distribuitorilor de Energie Electrică din România*” (A.P.D.E.), organele de stat au legiferat aplicarea unei taxe pe energia electrică produsă de asemenea centrale (Cartianu, 1994, 13-14). Tot din această perspectivă, în urma tratatelor duse cu industriașii în vederea racordării centralelor acestora la rețeaua S.G.G.E., cel mai mare succes a fost realizat prin alimentarea cu electricitate a uzinelor Malaxa, după construirea stației electrice Titan (Olteneanu, 2003, 4).

Înțelegând importanța industriilor în viața economică a țării, S.G.G.E. a alcătuit prețuri diferite, în concordanță cu particularitățile și necesitățile marilor consumatori: tarife pentru industrii cu regim continuu, cu regim intermitent, pentru cele cu program de noapte sau sezoniere, tarife pentru marii consumatori de lumină și forță motrice, pentru consumatorii cu puteri sub și peste 200 kW. (S.G.G.E. 1928-1938, 52).

Combustibilul predominant pentru încălzirea locuințelor și a apei, ca și pentru prepararea alimentelor, era lemnul de foc, ceea ce impunea mari exploatări de păduri. Păcura, gazele lichefiate în butelii și gazul din cărbuni, produs de S.G.G.E., erau utilizate într-o mai mică măsură în căminele particulare. Odată cu preluarea conducerii S.G.G.E., constatând că gazul produs din cărbuni nu era satisfăcător, Nicolae Caranfil a început să acționeze pentru alimentarea Capitalei cu gaze

naturale, care să fie folosite la consumul menajer și industrial. În acest scop, s-a adresat „Societății Naționale de Gaz Metan”, care dispunea de zăcămintele din Transilvania. Însă aceasta, la vremea respectivă, atât din cauza lipsei de susținere a autorităților și opiniei publice, cât și pe baza calculului economice pesimiste sau aprecierilor neîntemeiate asupra rezervelor de gaz natural, a manifestat reticență față de o asemenea investiție (Cartianu, 1994, 19).

În ciuda eforturilor lui Nicolae Caranfil de a conștientiza și informa opinia publică, prin articole în presă și conferințe, despre necesitatea alimentării cu gaze a Capitalei, izbucnirea celei de-a doua conflagrații mondiale a însemnat amânarea realizării acestui plan. Cu toate acestea, descoperirea în apropiere de Ploiești (Mănești, Vlădeni și Aricești) a unor zăcăminte de gaze naturale, precum și solicitarea Germaniei ca România să sporească livrările de produse petroliere, au creat premise favorabile reelaborării proiectului (Cartianu, 1994, 20).

Actul oficial de naștere a acestui proiect a fost decretul-lege nr. 777, publicat în Monitorul Oficial, nr. 245, din 20 octombrie 1942, în care se hotăra o colaborare între Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei Naționale, C.F.R., Gazelectra și Societatea Națională de Gaz Metan „Sonametan”, în scopul alimentării Municipiului București cu gaze naturale combustibile. Fiecare din acești cinci parteneri aveau să lucreze în sectoare separate: Ministerul Finanțelor obligându-se la finanțarea lucrărilor, prin acordarea de credite pe 15 ani, cu dobândă de 5%; Ministerul Economiei, la procurarea gazului de la zăcămintele sale din Mănești și apoi din Transilvania; societatea Gazelectra cu distribuția gazelor în interiorul Capitalei; „Sonametan” se ocupa cu livrarea combustibilului din Ardeal, atunci când rezerva din Mănești s-ar fi epuizat (Motăș, 2007, 118).

Cu toate dificultățile întâmpinate la executarea sistemului de distribuție, pricinuite la montarea conductelor prin întâlnirea în subteran a numeroase altor instalații de apă, canal, electricitate, telefoane, dar și impedimentelor cauzate de distrugerile din bombardamentele aeriene anglo-americane din anul 1944, primul abonat particular a fost alimentat cu gaze naturale, la 7 decembrie 1944. În prealabil, la 18 iunie 1942, fusese alimentat cu gaze primul din cele două cazane de abur ale centralei termoelectrice Grozăvești (Cartianu, 1994, 21-22). Alimentarea cu gaze a Capitalei a însemnat renunțarea la un consum de circa 100.000 vagoane de lemne de foc/an și necesitatea evacuării a 15.000-20.000 vagoane de cenușă/an (Cartianu, 1994, 22).

Concluzionând, se poate afirma că toate aceste realizări – la care se adaugă completarea surselor de aprovizionare cu apă a populației, amenajarea râului Colentina, regularizarea Dâmboviței, sistematizarea bălților din jurul Capitalei, organizarea salbei de lacuri din București și modernizarea salubrității orașului – care răspundeau cerințelor minimale pentru un oraș de importanța unei Capitale, se datorează concepției inginerului Nicolae Caranfil.

Totelectric, magazinul de aparate electrice de uz casnic, de pe Calea Victoriei, cca. 1935,
foto. A. Gh. Ebner, inv. M.M.B. 112.252

Magazinul Totelectric de pe Calea Victoriei, cca.1935, inv. M.M.B. 112.258

Mașina Societății Generale de Gaz și Electricitate, în fața magazinului Totelectric din Calea Victoriei, cca. 1935, inv. M.M.B. 112.241

Interior din sala de demonstrații a magazinului Totelectric, cca. 1935, foto. A. Gh. Ebner, inv. M.M.B. 112.244

Interior din sala de demonstrații a magazinului Totelectric, cca. 1935,
foto. A. Gh. Ebner, inv. M.M.B. 112.245

Interior din sala de demonstrații a magazinului Totelectric, cca. 1935,
foto. Alfons Ebner, inv. M.M.B. 112.255

Interior din sala de demonstrații a magazinului Totelectric, cca. 1935,
foto. A. Gh. Ebner, inv. M.M.B. 112.243

Panou de propagandă pentru folosirea fierului electric de călcat, cca. 1935,
inv. M.M.B. 112.259

V'a
rămas casa goală și nu știți de ce?
Iată motivele!

Cu trei patru ani în urmă, acei cari plăteau o chirie anuală de 50—60.000 lei, aveau pretențiuni modeste. Acum, totul s'a schimbat. Tinerele perechi cari caută un apartament de 3-4 odăi, ocolesc pur și simplu casele cari nu au apă caldă curgătoare.

Cel mai ușor, cel mai convenabil mod de a avea apă caldă în permanență, este instalarea unui încălzitor electric de apă prin acumulare. Vizitați expoziția TOTELECTRIC, Calea Victoriei, 50 și examinați variatele modele, dintre cari unele nu costă mai mult decât 9000 lei. Nu uitați că datorită noului tarif, curentul electric consumat de acest încălzitor costă doar 3 lei Kw, ceea ce e foarte convenabil, ținând seama că încălzitorul electric de apă funcționează noaptea și debitează apă fierbinte în timpul zilei.

Puteți cumpăra orice aparat electric prin Totelectric la prețuri rezonabile, plătibile în 12 RATE lunare.

1 oră lei 1,50

Inscrieți-vă la NOUL TARIF!

TOTELECTRIC
CALEA VICTORIEI No. 50

Reclama expoziției Totelectric, revista Realitatea ilustrată, 1932

Proprietari!

Veți închiria mai ușor casele, veți găsi chiriași dispuși să plătească chiria pe care o cereți...

dacă INSTALAȚIA ELECTRICĂ a imobilului e modernă, adecuată

În aceste timpuri grele, chiriașii sunt mai exigenți. Ei vor valoarea completă în schimbul banilor cheltuiți — în special acei care își pot permite să locuiască într-o locuință modernă. La închirierea unei locuințe, primul lucru pe care caută să-l observe înăra gospodină, este numărul prizelor și unde sunt plasate. Ea știe că fiecare priză înseamnă mai mult confort, muncă mai ușoară și mai puțină. Ea mai știe că o cameră cu o suficientă instalație de electricitate, poate fi curățată mai ușor, îi dă posibilitatea să facă tot felul de treburi casnice, astfel ca: lighetul la o mașină de nice, costul electric, câlcaul cu un fier electric, cusut electric, călcaul cu un fier electric, gătitul la un rechaud electric, etc., fără efortului la construirea noului Dr. imobil, observați că instalația electrică să fie ireproșabilă și suficientă! Pentru informațiuni, adresați-vă Biroului „Totelectric”, Calea Victoriei 50.

Electrogaz
S.A.R.

Expoziție permanentă de aparate electrice. Calea Victoriei, 50

O baie modernă satisface chiar și pe cel mai pretențios. Nimeni ocazional care posedă un încălzitor electric de apă prin acumulare e o baie modernă, cu adevărat practică și oferă tot confortul dorit. Noul tip de curent electric face întreținerea acestor instalații electrice extrem de convenabilă. Oasil de instalate în baie măresc mult valoarea apartamentului și deci a chiriei.

Costul 12 luni PENTRU ABONATA LA ELECTRICITATE

Reclama expoziției Totelectric, revista Realitatea ilustrată, 1932

Bibliografie:

- Cartianu, P., 1994, *Nicolae Caranfil*, Editura Tehnică, București.
- Constantinescu, Y., 2009, „Destinul unui om extraordinar Nicolae Caranfil (1893-1978)”, *Studii și Comunicări*, vol. II, București.
- Giurescu, C., 1966, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, Editura pentru Literatură, București.
- Giurescu, C., 2009, *Istoria Bucureștilor*, ediția a III-a, Editura Vremea, București.
- Herescu, I., 1940, „Cum este alimentat cu electricitate Municipiul București”, *Natura*, nr. 1, București, 25-33.
- Leonida, D., Caranfil, N., 1955, *Din istoricul instalațiilor tehnice ale Municipiului București*, Editura Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, București.
- Motăș, C. I., 2007, *O viață de luptă*, Editura A.G.I.R., București.
- Olteneanu, M., 2003, „Ingenieri mari personalități - Nicolae Caranfil (1893-1978)”, *Univers Ingineresc*, București, 2.
- Potra, G., 1981, *Din Bucureștii de altădată*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- S.G.G.E., 1928-1938, *Condițiunile în care funcționează o întreprindere de folos public: Societatea Generală de Gaz și de Electricitate din București*, București.
- *** „Electricitatea”, 1936, *Gazeta Municipală*, 9, București.